

УДК 378:165.742

О.В. ФАТХУТДІНОВА

(кандидат юридичних наук, доцент, декан юридичного факультету,
заслужений юрист України)

Київський університет туризму, економіки і права, Київ

ogos35@yandex.ru

ІНТЕГРАЦІЯ ОСВІТЯНСЬКИХ СТРУКТУР З МЕТОЮ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуті умови реалізації принципу інтеграції освітніх структур з метою вдосконалення правової освіти в Україні. Авторка розглянула нормативні та законодавчі акти, які визначають і направляють розвиток правової освіти в Україні.

***Ключові слова:** інтеграція, освітянські структури, правова освіта, вдосконалення, Конституція України, єдиний регіональний освітній простір, єдиний державний освітній простір, нормативні та законодавчі акти*

Спираючись на дослідження О.Новікова розглянемо умови реалізації принципу інтеграції освітніх структур з метою вдосконалення правової освіти. Як визначає О.Новіков, умовами реалізації принципу інтеграції освітніх структур являються наступні напрямки [5]:

а) Переведення нормативно-правової бази освіти з освітніх закладів на освітні програми;

б) Розвиток інтегративних освітянських установ (багаторівневих, багатопрофільних та багатофункціональних);

в) Створення єдиного регіонального освітнього простору.

г) Створення єдиного державного освітнього простору.

Розглянемо їх детальніше, враховуючи специфіку розвитку правової освіти в Україні.

а) Переведення нормативно-правової бази освіти з освітніх закладів на освітні програми;

У наказі Міністерства освіти України № 161 від 2.06.93 р. «Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» дається повний перелік нормативно-правової бази організації навчального процесу. Так, в цьому Положенні зазначається:

2.1. Організація навчального процесу у вищих навчальних закладах базується на Законі Української РСР " Про освіту", державних стандартах освіти, інших актах законодавства України з питань освіти.

2.2. Організація навчального процесу здійснюється навчальними підрозділами вищого навчального закладу (факультетами, кафедрами, відділеннями, предметними або цикловими комісіями тощо). Основним нормативним документом, що визначає організацію навчального процесу в конкретному напрямку освітньої або кваліфікаційної підготовки, є навчальний план.

2.3. Для кожної навчальної дисципліни, яка входить до освітньо-професійної програми підготовки, на підставі навчальної програми дисципліни та навчального плану вищим навчальним закладом складається робоча навчальна програма дисципліни, яка є нормативним документом вищого навчального закладу.

2.4. Навчання студента здійснюється за індивідуальним навчальним планом.

2.5. Вищий навчальний заклад надає студентам можливість користування навчальними приміщеннями, бібліотеками, навчальною, навчально-методичною і науковою літературою, обладнанням, устаткуванням та іншими засобами навчання на умовах, визначених правилами внутрішнього розпорядку.

2.6. За відповідність рівня підготовки студента до вимог державних стандартів освіти відповідає керівник навчального структурного підрозділу (факультету, відділення, кафедри, предметної або циклової комісії тощо).

За виконання індивідуального навчального плану відповідає студент.

Серед інших базових нормативно-правових документів в освіті зазначимо наступні:

1) Конституція України [3]. Правові передумови державної інноваційної політики закладені в Конституції України, в якій стаття 116 зобов'язує Кабінет Міністрів України забезпечувати здійснення економічної політики у сфері освіти, науки і культури.

[Стаття 53. Конституції України зазначає \[3\]:](#)

[Кожен має право на освіту.](#)

Повна загальна середня освіта є обов'язковою.

Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам. *(Офіційне тлумачення положень частини третьої статті 53 див. в Рішенні Конституційного Суду № 5-рп/2004 від 04.03.2004)*

Громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі.

Громадянам, які належать до національних меншин, відповідно до закону гарантується право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства.

Стаття 116. Кабінет Міністрів України [3]:

1) забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність України, здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави, виконання Конституції і законів України, актів Президента України;

2) вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина;

3) забезпечує проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики; політики у сферах праці й зайнятості населення, соціального захисту, освіти, науки і культури, охорони природи, екологічної безпеки і природокористування;

4) розробляє і здійснює загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку України;

5) забезпечує рівні умови розвитку всіх форм власності; здійснює управління об'єктами державної власності відповідно до закону;

6) розробляє проект закону про Державний бюджет України і забезпечує виконання затвердженого Верховною Радою України Державного бюджету України, подає Верховній Раді України звіт про його виконання;

7) здійснює заходи щодо забезпечення обороноздатності і національної безпеки України, громадського порядку, боротьби зі злочинністю;

8) організовує і забезпечує здійснення зовнішньоекономічної діяльності України, митної справи;

9) спрямовує і координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади;

10) виконує інші функції, визначені Конституцією та законами України, актами Президента України. *(Стаття 116 в редакції, що діяла до внесення змін Законом N 2222-IV від 08.12.2004. Див. Рішення Конституційного Суду N 20-рп/2010 від 30.09.2010)*

2) Закони України: Про освіту - Документ 1060-12, остання редакція від 02.05.2011 на підставі 2555-17, чинний <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1060-12>

Про вищу освіту - Документ 2984-14, остання редакція від 10.02.2010 на підставі 1798-17, чинний <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2984-14>

3) Постанови Кабінету Міністрів України:

Про ліцензування, атестацію та акредитацію навчальних закладів - № 200 від 12 лютого 1996 р. <http://www.osvita.irpin.com/viddil/v5/d51.htm>

4) Накази Міністерства освіти і науки України: Про затвердження Положення про навчальний та навчально-науково-виробничий комплекси № 13 від 19.01.1994 р. <http://www.osvita.irpin.com/viddil/v5/d54.htm>

5) Договори: Про співробітництво між Міністерством освіти і науки України та Національною академією наук України 12 червня 2002 р. <http://www.mon.gov.ua/science/development/dogov>

б) Розвиток інтегративних освітянських установ (багаторівневих, багатопрофільних та багатофункціональних).

В дисертаційному дослідженні Н.Кошкіної «Багаторівнева професійна підготовка спеціалістів в умовах ринку праці», авторка поставила наступну ціль дослідження: розробити та експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови, сприяючі ефективному процесу багаторівневої підготовки спеціалістів в умовах ринку праці. Досліджуючи організаційно-Інтеграція освітянських структур з метою вдосконалення правової освіти

педагогічні умови багаторівневої професійної підготовки студентів в умовах ринку праці на прикладі технікуму торгово-економічного профілю в системі безперервної професійної освіти, авторка розробила та реалізувала модель багаторівневої професійної підготовки студентів, котра включає особистісні, змістовні та методичні аспекти навчання. Впровадження розробленої моделі, на думку авторки, дозволяє реалізувати багатоваріантність освітніх програм, що входять до її структури. Крім цього, на основі принципу наступності Н.Кошкіною розроблена та впроваджена система сполучених учбових планів з профільних спеціальностей торгово-економічного профілю початкової, середньої та вищої професійної освіти в умовах безперервної професійної підготовки [4]. Практичним та теоретичним дослідженням інтегративних освітніх закладів займалися такі дослідники, як: С.Батишев, В.Беспалько, А.Новіков, Л.Семущина, Л.Федотова, В.Федорченко, Н.Фоменко, П. Хейфец та багато ін.

в) Створення єдиного регіонального освітнього простору.

На території України виділяють п'ятнадцять історико-культурних регіонів: [Черніговщина](#) ([Сіверщина](#), [Чернігово-Сіверщина](#)), [Київщина](#), Придніпров'я (*Центр*) (в Середні віки — Запоріжжя), Приазов'я, [Донбас](#), [Слобожанщина](#), [Причорномор'я](#) (*Новоросія*, куди іноді відносять і [Крим](#)), [Поділля](#), [Полтавщина](#), [Бесарабія](#), [Буковина](#), [Галиція](#), з [Гуцульщиною](#), [Бойківщиною](#) та [Лемківщиною](#), [Закарпаття](#), [Волинь](#), а також 27 офіційних адміністративних структур: Автономна республіка Крим, 24 області і два міста маючі спеціальний статус: Київ та Севастополь [2]. На жаль: а) Історико-культурні регіони й офіційна адміністративна структура території України в своїй більшості не співпадає; б) Жоден історико-культурний регіон, жодні офіційні адміністративні регіони не підкріплюються особливостями освітнього простору. Безумовно, такий стан не викликає оптимізму. Будь-яка освітня модель будується на наступності традиції. Люди, які не знають й не поважають своє минуле, не мають майбутнього – це одне з «золотих правил» освітньої системи.

З нашої точки зору, має сенс освітні заклади, що входять до вищеперерахованих історико-культурних регіонів або навіть адміністративну структуру України, об'єднати не тільки регіональними освітніми програмами, не тільки структурою регіональних підрозділів Міністерства освіти й науки, молоді та спорту України, а і діючою регіонально-культурною складовою. Наприклад, Полтавщина, повинна бути представлена не тільки обласним та районними управліннями (відділами) освіти і науки, скільки своїми культурними програмами та традиціями. А відповідні офіційні підрозділи повинні виходити з першооснови історико-культурної спадщини свого регіону, та в обов'язковому порядку до Програми своєї діяльності повинні прописувати культурну (гуманітарну) складову свого регіону. Кожен регіон нашої держави повинен презентувати себе, насамперед, як історико-культурну територію, яка має свої традиції, культуру и традиційні ремесла.

г) Створення єдиного державного освітнього простору.

Якщо ми звернемося до історії розвитку державності в Європі, то слід зазначити, що саме перші європейські університети сприяли розмиванню кордонів між державами та встановленню єдиного європейського освітнього простору. Але водночас, ті ж університети, в нині формуючись громадянському глобальному суспільстві, стоять на захисті збереження національної самоідентифікації, сприяють збереженню культурних традицій регіону. В.Буряк в книзі «Глобальне громадянське суспільство та мережеві революції», спираючись на сучасні дослідження європейських й американських соціологів, виклав тенденцію яка чітко проглядається – інтеграцію освітніх, економічних, культурних і т.п. просторів [1]. В.Буряк пише: «Успішність реалізації громадянських ініціатив в сучасному світі залежить від робот трьох значимих об'єктивних факторів: *глобальних багаторівневих трансформацій* («глобалізації»), *технологічної інфраструктури* для успішної громадянської комунікації – планетарної інформаційної мережі (інтеграції Інтернету з мобільною телефонією) та експоненціального розширення національних й транснаціональних *соціальних мереж*» [1, б].

У Проекті Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки закладено розробку та підтримку державних програм в освіті [6]. На думку авторів Проекту розробка та виконання державних, галузевих, регіональних програм, комплексних планів дій за підтримки органів виконавчої влади, суспільства та громадськості має стати дійовим інструментом реалізації мети та пріоритетних завдань Національної стратегії розвитку освіти. Для цієї мети передбачено [6]:

- формування вимог щодо обґрунтування необхідного фінансування та ресурсного забезпечення державних, регіональних та галузевих програм в системі освіти, контролю за їх реалізацією;
- забезпечення виконання завдань та заходів державних цільових соціальних програм, зокрема:
 - розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року;
 - розвитку позашкільної освіти на період до 2014 року;
 - підвищення якості шкільної природничо-математичної освіти на період до 2015 року;
 - розвитку професійно-технічної освіти на 2011-2015 роки;
 - «Шкільний автобус» на 2011-2015 роки;
 - впровадження в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків»;
- відновлення дії державної програми «Вчитель»;
- розробка та затвердження нових державних програм, зокрема:
 - превентивного виховання дітей і молоді в системі освіти України;
 - забезпечення розвитку та соціалізації дітей та молоді;
 - моніторингу якості загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти;

- розвитку мережі освітянських бібліотек як складової інформаційного ресурсу національної освіти;
- розвитку фізичної культури і спорту на 2012-2016 роки;
- «Наука в університетах» та інших.

Висновки

Таким чином, ми розглянули умови реалізації принципу інтеграції освітніх структур з метою вдосконалення правової освіти.

Список літератури

1. Буряк В.В. Глобальное гражданское общество и сетевые революции / Виктор Буряк. – Симферополь: «ДИАЙПИ», 2011. – 152 с.
2. Википедия: Свободная энциклопедия: [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/wiki>
3. Конституція України: [Електронний ресурс] - Режим доступа: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/>
4. Кошкина Н.Б. Многоуровневая профессиональная подготовка специалистов в условиях рынка труда: дисс. ... кандидата педагогических наук: 13.00.08 / Надежда Борисовна Кошкина. - Кемерово, 2007. - 248 с.
5. Новиков А.М. Российское образование в новой эпохе / Парадоксы наследия, векторы развития. / Александр Михайлович Новиков. – М.: Эгвес, 2000. – 272 с.
6. Проект Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки: [Електронний ресурс] - Режим доступа: www.iitzo.gov.ua/files/proekt_rozvitkuosviti_2012_2021.doc

Надійшла до редакції 01.03.2012р.

Е.В.ФАТХУТДИНОВА

Киевский университет туризма, экономики и права, Киев

ИНТЕГРАЦИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ СТРУКТУР С ЦЕЛЬЮ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРАВОВОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье рассмотрены условия реализации принципа интеграции образовательных структур с целью совершенствования правового образования в Украине. Автор рассмотрела нормативные и законодательные акты, которые определяют и направляют развитие правового образования в Украине.

Ключевые слова: интеграция, образовательные структуры, правовое образование, усовершенствование, Конституция Украины, единое региональное образовательное пространство, единое государственное образовательное пространство, нормативные и законодательные акты

O. FATHUTDINOVA

Kyiv university of Tourism, Economics and Law, Kyiv

INTEGRATION OF EDUCATIONAL STRUCTURES FOR THE PURPOSE OF PERFECTION OF LEGAL EDUCATION

In the article conditions of realization the principle of integration of educational structures for the purpose of perfection legal education in Ukraine are considered. The authors considered normative and legislative acts which define and direct the development of legal education in Ukraine.

Key words: integration, elucidative structures, legal education, perfection, Constitution of Ukraine, single regional educational space, single state educational space, normative and legislative acts